

◀ стор. 4

особливості складання протоколу про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 172⁴–172⁹ та 188⁴⁶, 212¹⁵ стосовно судді або судді Конституційного Суду України.

За новими правилами, такий протокол складається головною НАЗК або його заступником. Протокол про такі адміністративні правопорушення складається у трьох примірниках, два з яких надсилаються рекомендованим поштовим відправленням із повідомленням про вручення особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, для ознайомлення, надання пояснень, зауважень та підписання. Про складання протоколу НАЗК повідомляє Вищу раду правосуддя (ВРП) або Голову Конституційного Суду України відповідно.

Один примірник підписаного або не підписаного протоколу разом із поясненнями, зауваженнями щодо змісту протоколу, мотивами своєї відмови від його підписання протягом семи робочих днів з дня його отримання суддя повинен надіслати до НАЗК рекомендованим поштовим відправленням. Протягом семи робочих днів з дати отримання протоколу повернути примірник протоколу про адміністративне правопорушення та надати пояснення щодо обставин, що можуть свідчити про вчинення адміністративного правопорушення уповноваженій особі НАЗК особисто або у присутності відповідно інспектора Вищої ради правосуддя або Голови Конституційного Суду України чи його заступника. Другий примірник залишається судді.

У разі неотримання протягом п'ятнадцяти робочих днів з дати надіслання примірника протоколу до суду за місцем вчинення такого правопорушення надсилається третій примірник із зазначенням про відмову від підписання протоколу та наданням пояснень, зауважень щодо його змісту.

Власне, цей окремий порядок може бути таким, що відповідає рішенням № 13-р/2020, принаймні він відділяє суддів та суддів КСУ в окрему категорію, провадження щодо яких має здійснюватися з урахуванням особливостей їх статусу та принципу незалежності суддів.

Окрема норма про проведення перевірок суб'єктів декларування з числа суддів та суддів КСУ з'явиться і в Законі. Так, проект № 4470 передбачає його доповнення статтею 52², що встановить особливості здійснення повної перевірки декларацій, моніторингу способу життя суддів, суддів КСУ.

Зокрема, передбачається, що порядок здійснення повної перевірки декларацій та моніторингу способу життя визначається НАЗК за погодженням, відповідно, з ВРП або Зборами суддів КСУ з єдиним застереженням, що такий порядок не може встановлювати особливості, не передбачені цим законом.

Сам закон визначає такі особливості. По-перше, під час повної перевірки та моніторингу способу життя судді, судді КСУ НАЗК невідкладно, але не пізніше наступного робочого дня з дня початку такої перевірки або моніторингу інформує про це відповідно ВРП або Голову КСУ. Довідку за результатами погоджує голова НАЗК або його заступник.

При цьому будь-який незаконний вплив, тиск або втручання у діяльність

судді, судді КСУ забороняється, а за наявності ознак такого незаконного впливу суддя, суддя КСУ невідкладно, але не пізніше наступного робочого дня з дня, коли судді стало відомо про наявність таких ознак, повідомляє про це відповідно ВРП або Зборам суддів КСУ. Ці органи можуть протягом десяти робочих днів з дня його отримання внести голові НАЗК обов'язкове для розгляду подання про усунення порушень, виявлення та притягнення до встановленої законом відповідальності осіб, якими вчинено дії або допущено бездіяльність, що порушує гарантії незалежності суддів. Голова НАЗК забезпечує розгляд такого подання, усунення порушень протягом десяти робочих днів. Уповноважена особа НАЗК, яка вчинила дії або допустила бездіяльність, що порушує гарантії незалежності суддів, суддів КСУ, підлягає притягненню до дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку.

Зауважимо, що і сам закон тепер передбачає дисциплінарні наслідки за результатами кримінальних та адміністративних проваджень, у разі якщо особу було визнано винуватою, однак не було притягнуто до відповідальності або не накладене додаткове стягнення у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. У тому числі для суддів і суддів КСУ.

Що залишається КСУ

Попри неоднозначність сприйняття рішення № 13-р/2020 владою і суспільством, треба визнати, що своєю місією уточнення і конкретизації антикорупційного законодавства, зокрема у частині декларативної дисципліни осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, воно виконало. Чи були вони такими вже необхідними — питання дискусійне, але гірше для прав людини після запровадження скоригованих правил не стане.

Зміни покращать образ законодавчої влади, але не самого КСУ, хоча саме його рішення було їх каталізатором. Питання відновлення іміджу цієї інституції відкладене, а гучні заяви про припинення повноважень усіх суддів КСУ заморожене.

Наразі сам КСУ не працює у пленарному режимі. І не стільки через політичний тиск чи відсутність кворуму — четверо суддів суду, ті ж самі, хто виклав окремі думки до рішення № 13-р/2020: **Сергій Голватий, Василь Лемак, Олег Перво-**

майський та Віктор Колісник, відмовилися брати участь у роботі Великої палати через те, що їхні колеги оприлюднили запропонований суддею-доповідачем проект рішення у справі щодо земельних питань. На думку цих суддів, це було гіршим за підтримку резонансного рішення № 13-р/2020, оскільки порушує принципи роботи КСУ, зокрема таємницю нарадчої кімнати. І цю кризу не подолати законодавчими змінами.

У свою чергу, КСУ наголошує, що відповідно до висновку Європейської комісії за демократію через право (Венеційська комісія) та Генерального директорату з прав людини та верховенства права Ради Європи його рішення № 13-р/2020, попри критичні зауваження до його мотивації, є легітимним і таким, що підлягає виконанню.

«У процесі підготовки документа вказані авторитетні органи Ради Європи не дійшли висновку про необхідність зміни складу суддів КСУ. Навпаки, вони наголосили, що органи державної влади повинні поважати конституційну роль КСУ та мають виконувати його рішення» — повідомляє прес-служба КСУ. У суді визнають, що висновок містить низку критичних зауважень до вказаного рішення, зокрема, щодо аргументації в мотивувальній частині, порядку вирішення конфлікту інтересів за заявленими відводами суддів, можливих наслідків щодо прийнятого законодавства з боротьби із корупцією та інших питань, і зазначають, що вони вивчаються суддями Конституційного Суду України для врахування при подальшому напрацюванні рішень.

У той же час у КСУ підкреслюють відсутність кризи та деструктиву у співпраці органів влади з боку суду, а заяви про спроби КСУ зламати механізми боротьби з корупцією називають безпідставними, посилаючись на висновки Венеційської комісії, яких, зокрема, йдеться про те, що КСУ підкреслив важливість декларування як інструменту контролю і не вимагав ліквідації НАЗК як інституції, а рішення потребує лише уточнення та конкретизації його повноважень.

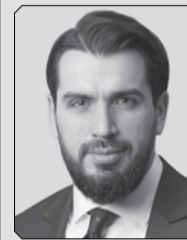
Отже, навіть «кризи» в КСУ немає. Є лише бажання цю кризу змодельовати. І суттєво зіпсує репутацию суду. Зокрема, через відсутність аргументації у рішенні та ухвалення його кількома суддями за потенційного конфлікту інтересів. Як КСУ вийде з цієї ситуації і чи допоможе суду його раптова відкритість, стане відомо вже найближчим часом.

Проблеми з сервером НАЗК більше не повинні створювати ризику притягнення осіб до кримінальної відповідальності за неподання електронної декларації

ПОШУК ВІДПОВІДІ

Які події 2020 року, на вашу думку, стали найбільш ключовими, яскравими та репрезентативними в судовій системі України?

Олег МАЛІНЕВСЬКИЙ
партнер EQUITY

Пандемія COVID-19 стала найбільш визначальною подією не лише 2020 року, а й для початку XXI століття.

Її вплив яскраво відчувається і на судовій практиці, адже палітра наслідків досить широка, починаючи з труднощів фізичної участі в засіданнях як окремих сторін, так і суддів, закінчуючи дефіцитом фінансування судових установ. Проте разом із труднощами з'явилося і багато потенційних можливостей, як, наприклад, електронне та дистанційне судочинство.

Штучно створений кадровий дефіцит, спровокований рішенням КСУ щодо Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» № 193-IX, яким серед інших положень визнано неконституційними зміни щодо порядку формування ВККС. Це заблокувало кадрові процедури, які входять до функціоналу цього органу, ставши однією з основних причин кадрового дефіциту в судовій системі, який сягає понад 30 відсотків. Подальші дії законодавця були спрямовані на те, щоби комплексно розв'язати цю проблему. Найбільш дискусійне питання — участь міжнародних експертів — залишається, як ніколи, гострим. Узагалі воно відкрило досить важливий тренд подальшого реформування системи правосуддя — збільшення ролі міжнародних інституцій, часом фінансового аспекту, які під черговий кредит намагаються отримати ще більше впливу на кадрові питання вітчизняного правосуддя.

Активізація ролі Конституційного Суду України — особливо в оцінці відповідності Основному Закону важливих актів у сфері антикорупційної та судової реформи. КСУ став повноцінним гравцем не тільки у сфері судочинства, а й у політичному житті. Зворотний бік цієї ситуації в тому, що такі рішення викликали хвилю критики, часто необгрунтованої, на адресу всієї судової системи, що дало змогу окремим політикам (часто далеким від реалій справ) говорити про перезавантаження, навіть виносячи ці події на міжнародний загал.

Діяльність Великої Палати Верховного Суду також заслуговує на високу оцінку. І хоча вона запрацювала ще наприкінці 2017 року, саме в 2020-му можна чітко спостерігати усталену практику застосування судами нижчих інстанцій сформованих нею висновків, нове «прецедентослідувальне» ставлення щодо них. Саме цей рік показав, що Велика Палата досить продуктивна, і навіть попри спірність судових рішень з точки зору обгрунтованості та логіки суди в цілому стараються не відступати від висновків Великої Палати.